

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Matúškova 21, 833 16 Bratislava

**Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu
prioritného škodcu *Bactrocera dorsalis***

Predložil:
Ing. Štefánia Buschbacher
generálna riaditeľka ÚKSÚP

Schválil:
Ing. Richard Takáč
Minister pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka SR

Bratislava, október 2023

Obsah

Úvod	3
1. Zoznam skratiek a pojmy	4
2. Legislatíva	4
3. Popis <i>Bactrocera dorsalis</i> a jeho rozšírenie	5
4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov ..	6
5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb	9
6. Podozrenie z výskytu <i>Bactrocera dorsalis</i>	9
7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu <i>Bactrocera dorsalis</i>	10
8. Diagnostické laboratóriá	10
9. Potvrdenie výskytu <i>Bactrocera dorsalis</i>	11
10. Geografické určenie vymedzenej oblasti	12
11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte <i>Bactrocera dorsalis</i>	14
12. Dohľad a eradikácia	14
13. Rastlinolekárske opatrenia	15
14. Prieskumy vymedzených oblastí pre <i>Bactrocera dorsalis</i>	17
15. Zrušenie vymedzenej oblasti	17
16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania	17
17. Zásady odbornej prípravy a školení	18
18. Finančné zabezpečenie	18
19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskeho opatrenia	18
20. Platnosť	18
Príloha č. 1 Obrazová príloha <i>Bactrocera dorsalis</i>	19
Príloha č. 2 Zoznam pomôcok pre prácu v teréne	21
Príloha č. 3 Možnosti ochrany	22

Úvod

Cieľom vypracovania a vyhlásenia vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky Národného pohotovostného plánu pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Bactrocera dorsalis* je zabezpečiť rýchlu a účinnú reakciu v prípade podozrenia alebo potvrdenia výskytu prioritného škodcu *Bactrocera dorsalis* na území Slovenskej republiky. *Bactrocera dorsalis* patrí medzi prioritných škodcov Únie a na území Únie by mal neprijateľný hospodársky, environmentálny či sociálny vplyv. Právny rámec na kontrolu škodcu *Bactrocera dorsalis* je obsiahnutý v legislatívnych predpisoch EÚ a v národnej legislatíve.

Na príprave NPP sa podieľal Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave. NPP je podľa potreby vyhodnocovaný a aktualizovaný.

Orgány štátnej správy v rastlinolekárskej oblasti podľa § 4 a 5 zákona č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“) majú zákonné právomoci na zabezpečenie účinných, preventívnych, monitorovacích a eradikačných opatrení na uplatňovanie tohto národného pohotovostného plánu uvedené v príslušnej legislatíve EÚ a národnej legislatíve.

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave v súlade s § 4 písm. g) zákona č. 405/2011 predkladá MPRV SR opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Bactrocera dorsalis*. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky v súlade s § 3 písm. l) prvý bod zákona č. 405/2011 vyhlasuje vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Bactrocera dorsalis*.

Na účely tohto NPP sa používajú pojmy uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES v platnom znení.

1. Zoznam skratiek a pojmy

Skratky:

EFSA - Európsky úrad pre bezpečnosť potravín

EPPO – Európska a stredoziemská organizácia na ochranu rastlín

EÚ – Európska únia

MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

NPP – Národný pohotovostný plán

OKOR – oddelenie kontroly ochrany rastlín Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave

OOR – odbor ochrany rastlín Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave

SCoPAFF – Stály výbor pre rastliny, zvieratá, potraviny a krmivá, sekcia zdravie rastlín

SR – Slovenská republika

TSÚP – Technický a skúšobný ústav pôdohospodársky

ÚKSÚP – Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave

ISPM č. 9 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Pokyny pre programy eradikácie škodlivých organizmov“

ISPM č. 14 - medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Uplatnenie integrovaných opatrení systémového prístupu pri riadení rizika škodlivých organizmov“

ISPM č. 26 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Zriadenie oblastí bez výskytu škodcov pre vrtivky (*TEPHRITIDAE*)“

ISPM č. 27 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Diagnostické protokoly pre regulované škodce“

ISPM č. 40 - medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Medzinárodný pohyb rastových médií v spojení s rastlinami na výsadbu“

Pojmy:

a) „špecifikované plody“ sú plody *Capsicum annuum*, *Capsicum frutescens*, *Citrullus lanatus*, *Mangifera indica* a *Persea americana*, ktoré boli vypestované v EÚ.

b) „hostiteľské rastliny“ sú *Annona* spp., *Artocarpus* spp., *Averrhoa carambola*, *Carica papaya*, *Chrysophyllum cainito*, *Dimocarpus longan*, *Garcinia mangostana*, *Litchi chinensis*, *Mangifera indica*, *Manilkara zapota*, *Musa* spp., *Nephelium lappaceum*, *Passiflora edulis*, *Pouteria sapota*, *Psidium guajava*, *Capsicum* spp., *Citrus* spp., *Solanum lycopersicum*, *Solanum melongena*, *Cucumis melo*, *Cucumis sativus*, *Malus domestica*, *Persea americana*, *Prunus* spp., *Ficus* spp., *Eriobotrya japonica*, *Momordica balsamina*, *Diospyros* spp., *Syzygium* spp., *Psidium cattleianum*, *Eugenia* spp., *Garcinia* spp., *Juglans* spp., *Morus* spp., *Pyrus* spp.

2. Legislatíva

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES. (Ú. v. EÚ L 317, 23.11.2016, s. 4 – 104) v platnom znení

- Vykonávacie Nariadenie Komisie (EÚ) 2019/2072 z 28. novembra 2019, ktorým sa stanovujú jednotné podmienky vykonávania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031, pokiaľ ide o ochranné opatrenia proti škodcom rastlín, a ktorým sa zrušuje nariadenie Komisie (ES) č. 690/2008 a ktorým sa mení vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2019 (Ú. v. EÚ L 319, 10.12.2019, s. 1 – 279) v platnom znení
- Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1702 z 1. augusta 2019, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 zostavením zoznamu prioritných škodcov.(Ú. v. EÚ L 260, 11.10.2019, s. 8 – 10)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/625 z 15. marca 2017 o úradných kontrolách a iných úradných činnostiach vykonávaných na zabezpečenie uplatňovania potravinového a krmivového práva a pravidiel pre zdravie zvierat a dobré životné podmienky zvierat, pre zdravie rastlín a pre prípravky na ochranu rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EÚ) č. 1151/2012, (EÚ) č. 652/2014, (EÚ) 2016/429 a (EÚ) 2016/2031, nariadení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a smerníc Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, smerníc Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutia Rady 92/438/EHS (nariadenie o úradných kontrolách) (ďalej len „nariadenie o úradných kontrolách“)(Ú. v. EÚ L 95, 7.4.2017, s. 1 – 142) v platnom znení
- Vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2016/159 zo 4. februára 2016, ktorým sa stanovujú postupy predkladania žiadostí o granty a žiadostí o platbu, ako aj súvisiacich informácií, pokiaľ ide o núdzové opatrenia proti škodcom rastlín podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 652/2014: (Ú. v. ES L 031 6.2.2016) v platnom znení.
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1715 z 30. septembra 2019, ktorým sa stanovujú pravidlá fungovania systému riadenia informácií pre úradné kontroly a jeho zložiek („nariadenie o IMSOC“): (Ú. v. ES L 261 14.10.2019) v platnom znení
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“)
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“)

3. Popis *Bactrocera dorsalis* a jeho rozšírenie

Živočíšny druh patrí taxonomicky do triedy *Insecta* – hmyz, radu *Diptera* – dvojkrídlovce, čeľade *Tephritidae* - vrtivkovité, rod: *Bactrocera*.

3.1 Životný cyklus *Bactrocera dorsalis*

Bactrocera dorsalis je asi 8 mm dlhá ovocná vrtivka so svetložltou hrud'ou so žltými bočnými pruhmi, priehľadnými krídlami a tmavou škvrnou v tvare písmena T na bruchu. Samička *Bactrocera dorsalis* má dobre vyvinuté a viditeľné kladielko, ktoré slúži na kladenie vajíčok do vnútra plodu a počas svojho životného cyklu môže vyprodukovať približne 1200 až 1500 vajíčok. Vajíčka sa kladú pod šupku plodu hostiteľskej rastliny. Larvy sa liahnu za 1 až 3 dni a živia ďalších 9 až 35 dní. Kuklia sa v pôde pod hostiteľskou rastlinou a dospelé jedince sa vyľahnu po 1 - 2 týždňoch (v chladných podmienkach aj dlhšie). Tento škodca má vysokú reprodukčnú schopnosť a agresívne správanie, ktoré vedie k vytlačaniu konkurencie iných

ovocných vrtiviek, čo rýchlo vedie k vysokej populačnej hustote v prítomnosti hostiteľských rastlín. Je to tropický druh, ktorý môže prežiť zimu v európskej a stredomorskej oblasti, ale prezimovanie zatiaľ nebolo zaznamenané. Dospelé jedince sú schopné lepšie prežiť nízke teploty. Na kladenie vajíčok uprednostňujú zrelé plody, ale môžu napadnúť aj plody v skorších štádiách vývoja. Dospelé jedince *Bactrocera dorsalis* dosahujú pohlavnú dospelosť až deväť dní po vyliahnutí, ale pri nižších teplotách sa toto obdobie môže predĺžiť.

Potom, ako sa vrtivka dostane do novej oblasti, šíri sa veľkou rýchlosťou, a to najmä vďaka vysokému reprodukčnému a biotickému potenciálu (krátky životný cyklus, až 10 generácií ročne v závislosti od teploty) a tiež schopnosti rýchleho šírenia a širokého spektra hostiteľov.

Škodca bol zachytený v lapačoch v piatich krajinách: Rakúsku, Belgicku, Slovinsku, Francúzsku a Taliansku.

3.2 Symptomatické prejavy *Bactrocera dorsalis*

Poškodenie špecifikovaných plodov vzniká **po kladení vajíčok pod šupku plodu** (dochádza k prepichnutiu plodu), **po žere lariev**, a taktiež **po napadnutí sekundárnymi mikroorganizmami**, čím dochádza k hnilobe rastlinného tkaniva. Najzávažnejšie poškodenie plodov však vzniká žerom lariev. Napadnuté mladé plody menia tvar a dochádza k tvorbe kalusov s následným opadaním plodov. Po napadnutí zrelej plodov získava plod vzhľad plodu nasiaknutého vodou. Larvy žerom vytvárajú chodbičky, ktoré umožňujú vstup rôznym baktériám a hubám, v dôsledku čoho dochádza k hnilobe.

Ovocie s vysokým obsahom cukru (napr. broskyne) môžu vylučovať sladkú tekutinu v mieste kladenia vajíčok.

4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov

Zodpovednosť za kontrolu *Bactrocera dorsalis* na území SR má ÚKSÚP. Kontroly metodicky riadi a usmerňuje OOR (Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly) ÚKSÚP. Výkon kontroly v teréne vykonávajú oblastní fytoinšpektori OKOR Odboru kontroly (Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly) ÚKSÚP.

4.1 MPRV SR:

- schvaľuje NPP,
- koordinuje úlohy jednotlivých zodpovedných orgánov v rámci svojej pôsobnosti,
- je koordinačným a rozhodujúcim orgánom v prípade sporov v rámci spolupráce s orgánmi v pôsobnosti Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

4.2 ÚKSÚP:

Po potvrdení výskytu *Bactrocera dorsalis*

4.2.1 ÚKSÚP (vecne príslušný odbor ochrany rastlín)

- nariadi podľa § 9 ods. 2 zákona č. 405/2011 Z. z. v súlade s bodom 13 rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu škodcu pre vlastníkov alebo užívateľov pozemkov vo vymedzenej oblasti.
- vypracuje akčný plán podľa čl. 27 nariadenia (EÚ) 2016/2031
- informuje Európsku Komisiu a ostatné členské štáty o výskyte *Bactrocera dorsalis* a prijatých opatreniach.

4.2.2 Odbor ochrany rastlín:

a) vedúci oddelenia vnútornej karantény:

- koordinuje všetky činnosti súvisiace s týmto pohotovostným plánom,
- z dostupných podkladov určuje vymedzenú oblasť,
- zabezpečuje informovanosť v rámci vymedzenej oblasti (registrované subjekty, sušiarne, užívatelia a vlastníci pôdy, obecné a mestské úrady a pod.),
- komunikuje s dotknutými subjektami, užívateľmi a vlastníkami pozemkov,
- organizuje osobné stretnutia dotknutých subjektov, užívateľov a vlastníkov pôdy nachádzajúcich sa vo vymedzenej oblasti,
- zabezpečuje školenia pre osoby, ktoré sú, okrem fytoinšpektorov, zapojené do prieskumu a odberu vzoriek,
- zhromažďuje podklady pre dodatočné finančné zabezpečenie úloh vyplývajúcich z tohto pohotovostného plánu,
- žiada o výnimku na používanie účinnej látky, ktorú obsahuje atraktant

b) koordinátor prieskumov škodlivých organizmov:

- vypracúva plány prieskumu a odberu vzoriek vo vymedzenej oblasti,
- zabezpečuje informovanosť verejnosti,
- spracúva informácie a podklady z terénnych kontrol,
- vypracúva mapy miest prieskumu vzorkovania a vymedzených oblastí,

c) pracovník I oddelenia vnútornej karantény:

- prijíma oznámenia z podozrenia na výskyt *Bactrocera dorsalis*,
- vypracúva rozhodnutia na eradikáciu výskytu *Bactrocera dorsalis*,
- spolupracuje pri určovaní vymedzenej oblasti,

- koordinuje kontrolu vykonania nariadených rastlinolekárskeho opatrení,

d) *pracovník 2 oddelenia vnútornej karantény:*

- zhromažďuje písomné dokumenty súvisiace s výskytom *Bactrocera dorsalis*,
- spolupracuje pri zabezpečení materiálneho vybavenia fytoinšpektorov,
- zhromažďuje podklady pre zabezpečenie odškodnenia dotknutých subjektov,

e) *pracovník zastupujúci SR na zasadnutiach SCoPAFF:*

- zasiela správy o výskyte *Bactrocera dorsalis* a vydaných eradikačných opatreniach Komisii a členským štátom,
- v prípade potreby komunikuje s dotknutým štátom, do ktorého by zasiahla vymedzená oblasť *Bactrocera dorsalis*,
- komunikuje s Komisiou ohľadom odškodnenia dotknutých subjektov.

4.2.3 Odbor kontroly – riaditeľ:

- rozhoduje o zapojení inšpektorov iných oddelení odboru kontroly do prieskumu a vzorkovania vo vymedzených oblastiach *Bactrocera dorsalis*.

4.2.3.1 Oddelenie kontroly ochrany rastlín:

a) *vedúci oddelenia kontroly ochrany rastlín:*

- rozhoduje o presunoch fytoinšpektorov do vymedzených oblastí v rámci SR za účelom vykonávania prieskumu a vzorkovania na *Bactrocera dorsalis*,
- zabezpečuje materiálne vybavenie fytoinšpektorov,

b) *fytoinšpektori:*

- vykonávajú v teréne prieskum a odber vzoriek *Bactrocera dorsalis*,
- poskytujú podklady na určenie vymedzenej oblasti.

4.2.4. Odbor laboratórnych činností (Sekcia laboratórnych činností a TSÚP):

- prioritne vykonáva diagnostické rozborov vzoriek z vymedzenej oblasti na *Bactrocera dorsalis*,
- zabezpečuje materiálne vybavenie potrebné pre diagnostiku vysokých počtov vzoriek tak, aby sa zbytočne nepredlžoval čas diagnostiky.

5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb

Podľa § 10 zákona č. 405/2011 Z. z. fytoinšpektor je oprávnený vstupovať na pozemky a do prevádzkových priestorov, v ktorých sa rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety pestujú, vyrábajú, používajú, skladujú, uvádzajú na trh alebo sú v nich inak prítomné. Zároveň má fytoinšpektor oprávnenie vstupovať do dopravných prostriedkov, ktorými sa prepravujú samotné rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety.

6. Podozrenie z výskytu *Bactrocera dorsalis*

Podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona č. 405/2011 sú osoby na úseku rastlinolekárskej starostlivosti povinné oznámiť bezodkladne na ÚKSÚP, odbor ochrany rastlín výskyt, rozširovanie alebo podozrenie z výskytu karanténnych škodcov Únie alebo príznaky napadnutia alebo poškodenia týmito škodlivými organizmami.

6.1 Opatrenia, ktoré musia ihneď prijať profesionálni prevádzkovatelia

Ak má profesionálny prevádzkovateľ podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Bactrocera dorsalis* na rastlinách, rastlinných produktoch alebo iných predmetoch, ktoré sú pod kontrolou daného prevádzkovateľa, ihneď toto podozrenie oznámi odboru ochrany rastlín ÚKSÚP, aby tento prijal opatrenia v súlade s článkom 10 nariadenia 2016/2031. Profesionálny prevádzkovateľ v prípade potreby takisto ihneď prijme predbežné opatrenia s cieľom zabrániť usídleniu a šíreniu škodcu *Bactrocera dorsalis*.

6.2 Opatrenia, ktoré majú prijať osoby iné ako profesionálni prevádzkovatelia

Každá osoba iná ako profesionálny prevádzkovateľ, ktorá má odôvodnené podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Bactrocera dorsalis*, ihneď oznámi túto skutočnosť OOR ÚKSÚP. Ak sa oznámenie nepodá písomne, OOR ÚKSÚP o ňom vyhotoví úradný záznam. Uvedená osoba poskytne informácie o tomto výskyte, ktoré má k dispozícii.

Osoba, ktorá podala oznámenie konzultuje s OOR opatrenia, ktoré je potrebné prijať na zabránenie šírenia škodcu *Bactrocera dorsalis* a jeho odstránenie z dotknutých rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov a v náležitom prípade z priestorov danej osoby.

Hlásenie podozrenia výskytu škodcu *Bactrocera dorsalis* možno realizovať telefonicky na telefónnom čísle 02/59 88 03 45, e-mailom na ochrana@uksup.sk alebo písomne na adresu:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Odbor ochrany rastlín
Matúškova 21
833 16 Bratislava

Všetky nahlásené podozrenia z výskytu je potrebné prešetriť fytoinšpektormi ÚKSÚP. Okrem miesta podozrivého na výskyt je potrebné skontrolovať aj jeho bezprostredné okolie. Kontrola je zameraná na hostiteľov *Bactrocera dorsalis* v danej lokalite. Kontrolovaný je ich zdravotný stav a v prípade potreby sa odoberie vzorka na diagnostický rozbor. Z danej kontroly podá fytoinšpektor podrobnú správu prostredníctvom Záznamu o vykonaní kontroly – A Odboru ochrany rastlín ÚKSÚP.

V prípade oznámenia od iného členského štátu, že vymedzená oblasť zriadená týmto členským štátom zasahuje na územie SR, ÚKSÚP postupuje podľa konkrétnej situácie spôsobenej týmto oznámením a v súlade s týmto pohotovostným plánom.

7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu *Bactrocera dorsalis*

Aby sa potvrdila prítomnosť *Bactrocera dorsalis* je potrebné odobrať vzorku škodcu alebo časti napadnutého rastlinného materiálu. Vzorkujú sa podozrivé plody hostiteľských rastlín, najlepšie aj s niektorým z vývojových štádií škodcu. Vzorky sa odoberajú po vizuálnom posúdení hostiteľských rastlín a ich jednotlivých častí.

Odber vzorky fytoinšpektori uskutočnia v závislosti od miesta výskytu počas celého roka (v typoch výsadby skleníky, fóliovníky, prípadne obchodná sieť), resp. vo vegetačnej fáze tvorby kvetných púčikov až dozrievania plodu hostiteľských rastlín. Odchyt dospelých jedincov uskutočnia prostredníctvom lapačov. Nakoľko ide o karanténny materiál, je potrebné zabezpečiť, aby bola vzorka zabalená tak, aby nedošlo k poškodeniu obalu a prípadnému ďalšiemu šíreniu *Bactrocera dorsalis*. Vzorka slúžiaca na rozbor musí byť označená identifikačnými údajmi, aby bolo možné vzorky v laboratóriu spárovať s informáciami uvedenými v priloženom Zázname o odbere vzorky, ktorý musí obsahovať najmenej: jedinečné číslo odberu, dátum odberu, miesto odberu vrátane GPS súradníc, typ výsadby, názov subjektu, z ktorého bola vzorka odobratá, názov hostiteľskej rastliny, príznakovosť a meno vzorkovateľa. Záznamy o odbere vzorky sú v písomnej aj/alebo elektronickej podobe v elektronickej systéme ÚKSÚP. Prieskum a vzorkovanie vykonávajú aj ďalšie vyškolené osoby a iné fyzické osoby delegované na tieto činnosti v súlade s článkom 30 nariadenia o úradných kontrolách.

8. Diagnostické laboratóriá

Odobraté vzorky rastlín, prípadne samotného škodcu akéhokoľvek vývinového štádia (usmrtené, prípadne živé, pri ktorých je nevyhnutné zabrániť náhodnému vypusteniu), sú zasielané do jednotlivých diagnostických laboratórií Sekcie laboratórných činností ÚKSÚP na adresy:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
Matúškova 21
833 16 Bratislava

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
SNP 746/99
962 02 Vígľaš

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
Letná 3
041 39 Košice

Diagnostické metódy

Pre stanovenie prítomnosti *Bactrocera dorsalis* bude využitý diagnostický protokol 29 pre *Bactrocera dorsalis* z ISPM č. 27.

Referenčné laboratóriá EÚ pre hmyz a roztoče:

konzorcium pod vedením French Agency for Food, Environmental and Occupational Health and Safety (ANSES)
Plant Health Laboratory, Entomology and Invasive Plants Unit
755 avenue du campus Agropolis
CS 30016, 34988 Montferrier-sur-Lez cedex
Francúzsko,

ktorého súčasťou je aj:

Austrian Agency for Health and Food Safety
AGES, Institute for Sustainable Plant Production
Spargelfeldstraße 191
1220 Viedeň
Rakúsko

9. Potvrdenie výskytu *Bactrocera dorsalis*

Po potvrdení výskytu *Bactrocera dorsalis* ÚKSÚP informuje dotknutý subjekt o tomto výskyte a potrebe prijatia prvých preventívnych opatrení. ÚKSÚP následne vypracuje akčný plán, ktorý musí vychádzať z NPP pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu.

Po potvrdení výskytu *Bactrocera dorsalis*, ÚKSÚP zhromaždí tieto informácie:

- pravdepodobný pôvod *Bactrocera dorsalis*, ak je podozrenie, že pôvodcom ohniska je zásielka rastlín alebo rastlinných produktov,
- geografickú polohu daného výskytu vrátane akýchkoľvek abiotických faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť ohnisko nákazy, napr. výskyt bol zaznamenaný na významnej dopravnej trase,
- mapovanie výskytu, ktoré zahŕňa zobrazenie infikovaných hostiteľov v danej lokalite s popisom (druh, odroda, štádium vývoja a pod.)
- kedy a ako bol škodca zistený a identifikovaný (vrátane fotografií),
- úroveň výskytu *Bactrocera dorsalis* a vývinové štádium,
- rozsah a dosah škôd,
- v závislosti od miesta výskytu – informácie o dovoze hostiteľov a komodít do dotknutého subjektu za obdobie posledných 12 mesiacov,
- v závislosti od miesta výskytu – nedávny vývoz alebo presun hostiteľov a komodít do iných subjektov z infikovaného subjektu,

- v závislosti od miesta výskytu – prístupnosť miesta pre mechanizáciu na chemickú ochranu,
- ošetrovanie hostiteľov a komodít (uskladnenie ovocia a zeleniny v skladoch s nízkou teplotou), ktoré by mohlo ovplyvniť vývoj symptómov alebo diagnostiku škodcu,
- pri zásielkach podrobné informácie o mieste pôvodu dovezeného tovaru.
- požiadava o výnimku na používanie účinnej látky, ktorú obsahuje atraktant

10. Geografické určenie vymedzenej oblasti

Po potvrdení výskytu *Bactrocera dorsalis* fytoinšpektori vykonajú delimitačný prieskum za účelom určenia zamorenej zóny a zistenia rozšírenia *Bactrocera dorsalis* na danom území.

Prieskum sa začína od potvrdeného napadnutého hostiteľa a pokračuje smerom von od neho.

10.1 Určenie vymedzenej oblasti

V prípade výskytu škodcu OOR určí **vymedzenú oblasť**, ktorá sa zriadi v súlade so zásadami stanovenými v ISPM č. 26 a bude pozostávať z nasledujúcich zón:

- **zamorenej zóny** - zóna, kde bola potvrdená prítomnosť *Bactrocera dorsalis* a ktorá má polomer aspoň 500 m okolo miesta nálezu,
- **nárazníkovej zóny**, ktorá obklopuje zamorenú zónu a siaha 7 km od vonkajšieho okraja zamorenej zóny.

Presné vymedzenie zamorenej zóny a nárazníkovej zóny je založené na náležitých vedeckých princípoch, biologických vlastnostiach *Bactrocera dorsalis*, rozsahu zamorenia a rozložení hostiteľských rastlín v príslušnej oblasti.

V rámci vymedzených oblastí ÚKSÚP zvyšuje informovanosť verejnosti o nebezpečenstve *Bactrocera dorsalis* a o opatreniach prijatých na zabránenie jej ďalšieho šírenia mimo týchto oblastí. ÚKSÚP zabezpečí, aby široká verejnosť a profesionálni prevádzkovatelia mali informácie o vymedzených oblastiach.

Vymedzená oblasť vytvorená na základe výsledkov delimitačného prieskumu fytoinšpektorov musí byť stanovená čo najskôr od zistenia pozitívneho výskytu, nakoľko prioritou je zabránenie šíreniu *Bactrocera dorsalis* do ďalších lokalít. To si vyžaduje rýchlu reakciu od zistenia výskytu a rovnako aj dostatočný počet vyškolených osôb, ktorí v teréne zabezpečujú tieto kontroly.

10.2 Delimitačný prieskum

1. Ak sa v oblasti potvrdia dva dospelé jedince *Bactrocera dorsalis* vo vzdialenosti 4 km alebo menej počas odhadovaného životného cyklu alebo najmenej jedna larva a jedna kukla alebo samička počas odhadovaného životného cyklu, ÚKSÚP okamžite vykoná delimitačný prieskum na určenie rozsahu zamorenia.

2. Skúmaná oblasť pozostáva:

- a) z vnútornej zóny s polomerom 500 m okolo miesta, kde bola zistená *Bactrocera dorsalis*.
  - b) z vonkajšej zóny s polomerom 5 km okolo vnútornej zóny.
  - c) zo zóny systematického odchyty s polomerom 40 km okolo vonkajšej zóny.
3. Odchylne od odseku 2 sa ÚKSÚP môže rozhodnúť obmedziť delimitačný prieskum na vnútornú zónu, ak dospeje k záveru, že *Bactrocera dorsalis* sa nemôže usídlieť v oblasti, kde bola pozorovaná.
  4. Počet lapačov umiestnených na km² by mal postupne narastať od zóny systematického odchyty až po vnútornú zónu. Zamestnanci OOR rozhodnú o počte lapačov, type lapačov, spôsobe odchyťavania a možných atraktantov, ktoré sa budú využívať v lapačoch a pritom zohľadnia detaily nastavené v medzinárodnej norme ISPM č. 26.
  5. V prípade potreby ÚKSÚP zväzi odber vzoriek z hostiteľských rastlín rastúcich v skúmanej oblasti, Pri určovaní protokolov odberu vzoriek sa postupuje podľa bodu 16.
  6. Trvanie vymedzujúceho prieskumu je najmenej tri očakávané životné cykly od posledného záchytu *Bactrocera dorsalis*.
  7. Ak sa počas vymedzovacieho prieskumu potvrdí ďalšia pozitívna vzorka *Bactrocera dorsalis*, preskúmaná oblasť sa upraví v súlade s ustanoveniami odseku 2.

Vymedzená oblasť sa určí v prípade, ak:

Ak sa v rámci jedného odhadovaného životného cyklu *Bactrocera dorsalis* nájde aspoň jedna larva, jedna kukla alebo jedna samica, určí sa vymedzená oblasť. Vymedzená oblasť sa určí aj vtedy, ak sa v rámci odhadovaného životného cyklu nájdu dva dospelé jedince *Bactrocera dorsalis* vo vzdialenosti 4 km alebo menej.

Vo vymedzenej oblasti sa vykonajú opatrenia, ktorých cieľom je zabránenie pohybu potenciálne napadnutého materiálu. K týmto opatreniam patrí zákaz pohybu rastlinného materiálu a rastlín určených na výsadbu.

Ak sa v nárazníkovej zóne zistí prítomnosť *Bactrocera dorsalis*, ÚKSÚP bezodkladne určí novú vymedzenú oblasť zohľadňujúcu dané zistenie. Vo vymedzenej oblasti sa nesmú po dobu trvania obmedzení vysádzať nové jedno a dvojročné rastliny významných hostiteľov pre SR. V prípade, že sa má vymedzená oblasť rozšíriť za hranice SR, ÚKSÚP okamžite informuje príslušný štát o tejto skutočnosti.

10.3 Výnimky z určenia vymedzenej oblasti

ÚKSÚP sa môže rozhodnúť nezriaďiť vymedzenú oblasť, ak je splnená jedna z týchto podmienok:

- a) existujú dôkazy, že *Bactrocera dorsalis* bola zavlečená do oblasti s rastlinami alebo rastlinným materiálom, ktoré boli napadnuté pred ich vstupom do príslušnej oblasti a je zaručené, že nedošlo k usadeniu *Bactrocera dorsalis* a že šírenie a množenie nie je možné vzhľadom na jeho biologické vlastnosti, alebo
- b) existujú dôkazy, že výskyt *Bactrocera dorsalis* je izolovaný nález, ktorý bezprostredne súvisí s hostiteľskou rastlinou, pričom sa nepredpokladá jeho udomácnenie a je zaručené, že nedošlo k udomácneniu *Bactrocera dorsalis* a že šírenie a množenie nie je možné vzhľadom na jeho biologické vlastnosti.

- c) *Bactrocera dorsalis* je úradne potvrdená na mieste produkcie, ktoré je fyzicky izolované (napr. skleník).

Ak ÚKSÚP využije výnimku z určenia vymedzenej oblasti, musí:

- okamžite nariadiť opatrenia na zabezpečenie urýchlenej eradikácie *Bactrocera dorsalis* a vylúčenie možnosti jeho šírenia,
- urobiť delimitačný prieskum ako je opísané v bode 10.2.

11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte *Bactrocera dorsalis*

Ak je úradne potvrdená prítomnosť *Bactrocera dorsalis* na území SR ÚKSÚP zabezpečí:

- 1) informovanie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR;
- 2) informovanie Komisie a ostatných členských štátov o výskyte *Bactrocera dorsalis* v súlade s vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) 2019/1715 (nariadenie o IMSOC). Správa obsahuje minimálne počty a lokality s výskytom *Bactrocera dorsalis* vrátane máp, počtu napadnutých rastlín, rastlinných produktov a iných predmetov, ktoré boli identifikované, ovzorkované a testované, ako aj samotné výsledky laboratórných testov. Taktiež je potrebné oznámiť Komisii a ostatným členským štátom opatrenia, ktoré boli prijaté a ktoré sa rozhodla SR prijať na eradikáciu *Bactrocera dorsalis*. Podobne sa postupuje aj v prípade zistenia výskytu v ďalšej oblasti, kde výskyt *Bactrocera dorsalis* predtým nebol známy. Vymedzené oblasti a zároveň aj ich zmeny oznámi ÚKSÚP Komisii a ostatným členským štátom do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistila prítomnosť *Bactrocera dorsalis*. Akýkoľvek dôkaz poukazujúci na prítomnosť *Bactrocera dorsalis* v nárazníkovej zóne sa Komisii a ostatným členským štátom oznamuje bezodkladne;
- 3) informovanie verejnosti o opatreniach, ktoré prijal a ktoré plánuje prijať, a o všetkých opatreniach, ktoré majú prijať príslušné kategórie profesionálnych prevádzkovateľov alebo iné osoby;
- 4) organizovanie pravidelných stretnutí, ktorých cieľom je riešiť aktuálny stav šírenia *Bactrocera dorsalis*, prijaté opatrenia, financovane, zvyšovanie povedomia o výskytoch a pod.

12. Dohľad a eradikácia

V prípade, že počas prieskumov sa nezistia napadnuté hostiteľské rastliny a nie sú ani žiadne dôkazy o možnej prítomnosti *Bactrocera dorsalis*, situácia sa vyhodnotí tak, že sa *Bactrocera dorsalis* nemohla ďalej šíriť do prostredia, ÚKSÚP pristúpi k **dohľadu** nad miestom výskytu. Takéto miesto je potrebné niekoľkokrát v priebehu roka skontrolovať, pričom prieskumy sa vykonávajú v oblasti s polomerom 7 km od miesta výskytu. Pri tomto intenzívnom prieskume sa vykonávajú kontroly každej hostiteľskej rastliny, ktoré sa spoja aj s prieskumom pomocou lapačov opísaných v ISPM č. 26. Tie sa nainštalujú okolo miesta

výskytu v oblasti s polomerom 500 m a pravidelne raz za dva týždne sa skontrolujú. Tento prieskum a dotknutý subjekt sú pod stálou rastlinolekárskou kontrolou najmenej tri roky.

V prípade, že sa počas prieskumov **nezistia príznakové rastliny**, ale existuje vysoká pravdepodobnosť, že sa dospelé jedince *Bactrocera dorsalis* rozšírili do okolitého prostredia, je potrebné vykonávať prísnejší dohľad nad miestom výskytu, ktorý je popísaný v časti 14. „Prieskumy vymedzených oblastí pre *Bactrocera dorsalis*“. Po stanovení vymedzených oblastí je potrebné vykonávať ich každoročné pravidelné kontroly.

V prípade, že sa počas prieskumov **zistia príznakové rastliny**, je potrebné vykonať eradikáciu.

13. Rastlinolekárske opatrenia

V prípade potvrdenia výskytu *Bactrocera dorsalis* ÚKSÚP rozhodnutím nariadi rastlinolekárske opatrenia, ktoré musí prijať a realizovať osoba, ktorá je užívateľom dotknutých pozemkov s napadnutými rastlinami alebo má pod kontrolou dotknutý tovar. Vo fáze prípravy rozhodnutia ÚKSÚP komunikuje s dotknutým subjektom reálne možnosti vykonania potrebných opatrení z hľadiska materiálneho vybavenia a finančného krytia. V prípade výskytu u profesionálneho prevádzkovateľa dostane subjekt pokyny s predbežnými opatreniami ešte pred zaslaním rozhodnutia, ktorých cieľom je znížiť riziko šírenia škodcu. Rozhodnutie sa zasiela dotknutému subjektu a fytoinšpektorovi spolu s termínom vykonania opatrení. Subjekt zabezpečí mechanizáciu na likvidáciu plodov a zabezpečí čistenie a dezinfekciu mechanizácie na vlastné náklady. Ak subjekt dané opatrenia nevykoná, zabezpečí ich vykonanie ÚKSÚP na náklady daného subjektu. Na zabezpečenie mechanizácie na likvidáciu plodov, ich čistenie a dezinfekciu nie je potrebné vyhlasovať výberové konanie, ale ich možno realizovať priamym zadáním, čo zabezpečí ÚKSÚP.

Opatrenia je potrebné vykonať pod dohľadom fytoinšpektora, prípadne pri rozsiahlejších opatreniach fytoinšpektor vykoná kontrolu po ukončení realizácie uložených opatrení. Z následnej kontroly je potrebné spísať záznam s podrobným popisom vykonaných opatrení.

Rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu zahŕňajú:

- a) ošetrovanie rastlín prípravkami na ochranu rastlín s ohľadom na biológiu *Bactrocera dorsalis*;
- b) okamžitá likvidácia napadnutých rastlín vrátane plodov a rastlín a plodov vykazujúcich príznaky napadnutia, pričom sa prijímú všetky potrebné opatrenia, aby sa zabránilo šíreniu *Bactrocera dorsalis*;
- c) použitie žltých lepopových dosiek s atraktantom na odchyt dospelých jedincov *Bactrocera dorsalis*;
- d) zákaz akéhokoľvek presunu potenciálne napadnutého materiálu z vymedzenej oblasti;
- e) čo najdôkladnejšie vyšetrovanie pôvodu napadnutia výsledovaním príslušných rastlín a ich preskúmanie na účely zistenia akýchkoľvek stôp po napadnutí;
- f) ak sa zistí, že existuje riziko, že v nasledujúcom roku z pôdy vyjdú dospelé jedince *Bactrocera dorsalis*, malo by sa usilovať o odstránenie prístupu dospelým jedincom k hostiteľskému materiálu;

- g) v prípade výskytu *Bactrocera dorsalis* v skladoch ovocia, je potrebná likvidácia všetkých hostiteľských rastlín (plodov); presun rastlín na likvidáciu sa musí vykonávať v utesnených kontajneroch, aby nedošlo k úniku škodcu;
- h) uplatňovanie hygienických opatrení na všetky stroje alebo iné zariadenia, ktoré prídu do kontaktu s napadnutými alebo pravdepodobne napadnutými rastlinami vrátane plodov alebo pôdou, aby sa zabránilo šíreniu *Bactrocera dorsalis*;
- i) činnosti na zvýšenie informovanosti verejnosti, pokiaľ ide o nebezpečenstvo súvisiace s *Bactrocera dorsalis*, ako aj opatrenia prijaté s cieľom predchádzať jeho zavlečeniu do Únie a šíreniu v nej vrátane podmienok týkajúcich sa presunu hostiteľských rastlín z vymedzenej oblasti;
- j) prípadne špecifické opatrenia na riešenie osobitných situácií alebo komplikácií, pri ktorých by sa mohlo racionálne predpokladať, že zabránia eradikácii, sťažia alebo oddialia ju, a najmä tie, ktoré sa týkajú dostupnosti a adekvátnej eradikácie všetkých rastlín, ktoré sú napadnuté, alebo v prípade ktorých existuje podozrenie, že boli napadnuté, bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú, či ide o verejné alebo súkromné vlastníctvo alebo na osobu či subjekt, ktoré sú za ne zodpovedné;
- k) akékoľvek iné opatrenie, ktoré môže prispieť k eradikácii *Bactrocera dorsalis*, pričom sa zohľadňuje norma ISPM č. 9 a uplatňuje integrovaný prístup podľa princípov stanovených v norme ISPM č. 14.

ÚKSUP podľa potreby zväži zavedenie dodatočných opatrení, ako napríklad:

- a) pozemné anihilačné ošetrenia samcov s použitím vhodného atraktantu;
- b) zber a bezpečnú likvidáciu opadnutých a (skoro) zberaných špecifikovaných plodov, ktoré vykazujú príznaky zamorenia;
- c) ošetrenie pôdy v okolitých oblastiach produkcie hostiteľských rastlín s cieľom zničiť štádiá *Bactrocera dorsalis* viazané na pôdu; alebo
- d) použitie technológie sterilného hmyzu.

Rastlinolekárske opatrenia zabraňujúce rozšíreniu škodcu mimo vymedzenej oblasti zahŕňajú:

- a) Žiadne špecifikované plody pestované alebo skladované vo vymedzenej oblasti sa nesmú premiestňovať zo zamorenej zóny do nárazníkovej zóny alebo mimo vymedzenej oblasti, pokiaľ nie sú náležite ošetrené. Pri týchto ošetreniach sa využívajú vhodné a dostatočne účinné prípravky na ochranu rastlín povolené v rámci nariadenia (EÚ) č. 1107/2009 alebo alternatívne metódy v súlade s medzinárodne uznávanými fyto-sanitárnymi normami, ako je tepelné ošetrenie, ošetrenie chladom alebo ožarovanie.
- b) Hostiteľské rastliny určené na výsadbu a pri premiestnení zo zamorenej zóny do nárazníkovej zóny alebo z vymedzenej oblasti musia byť bez plodov a ak je pripojená pôda alebo iný pestovateľský substrát, musia spĺňať požiadavky ISPM č. 40.

- c) Vrchných 10 cm pôdy zo sadov, kde sa pestovali špecifikované plody, sa nesmie premiestňovať zo zamorenej zóny do nárazníkovej zóny alebo z vymedzenej oblasti, iba ak:
- 1) bola podrobená primeraným opatreniam na odstránenie *Bactrocera dorsalis*; alebo
  - 2) bude hlboko zakopaná do zeme (minimálne 50 cm) pod dohľadom ÚKSÚP, pričom sa bude prepravovať v uzavretých vozidlách, čím sa zabezpečí, že sa *Bactrocera dorsalis* nemôže rozšíriť.
- d) Odpad z hostiteľských rastlín sa musí bezpečne zneškodniť, aby sa zabránilo rozvoju a šíreniu *Bactrocera dorsalis*.

14. Prieskumy vymedzených oblastí pre *Bactrocera dorsalis*

Po vytvorení vymedzenej oblasti ÚKSÚP vykoná delimitačný prieskum za účelom potvrdenia správnosti určenia zamorenej zóny a zistenia rozšírenia *Bactrocera dorsalis* na danom území.

Prieskum sa začína od **potvrdeného napadnutého hostiteľa** a pokračuje smerom von od neho a ďalej je opísaný v bode 10.2.

Feromónové lapače je potrebné pravidelne kontrolovať a ich vzorky včas vyhodnocovať.

Vo vymedzenej oblasti pokračuje prieskum podľa bodu 10.2.

Hranice zamorenej a nárazníkovej zóny sa v prípade zistenia nového výskytu v nárazníkovej zóne musia prehodnotiť a ich veľkosť sa stanoví na základe ďalších prieskumov.

Hostiteľské rastliny vo vymedzených oblastiach je potrebné pravidelne kontrolovať, a to v optimálnom časovom období. Treba sa zamerať na symptomatické prejavy.

15. Zrušenie vymedzenej oblasti

Ak sa počas prieskumu vymedzených oblastí v období troch rokov nezistí žiadny pozitívny výskyt *Bactrocera dorsalis*, daná vymedzená oblasť sa môže zrušiť vrátane všetkých rastlinolekárskeho opatrení s ňou súvisiacich.

16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania

V metodickom pokyne, ktorým sa pri terénnych prehliadkach riadia fytoinšpektori, sú použité nasledovné protokoly:

- EPPO Data sheets on pests recommended for regulation – *Bactrocera dorsalis*,
- Pest survey card on *Bactrocera dorsalis*.
Všetky kontroly, odbery vzoriek, diagnostika a aj všetky náklady je potrebné riadne zdokumentovať.

17. Zásady odbornej prípravy a školení

Fytoinšpektori absolvujú pravidelné každoročné zaškolenie ohľadom prieskumu a opatrení týkajúcich sa kontroly *Bactrocera dorsalis*. V prípade pozitívneho výskytu *Bactrocera dorsalis* a následného potrebného zvýšenia počtu osôb na vykonávanie kontrol v teréne, poverení zamestnanci OOR vykonajú neodkladné zaškolenie ďalších fyzických osôb na účely vykonávania prieskumu.

Okrem toho ÚKSÚP zverejňuje informačné letáky a vykonáva odborné prednášky zamerané na prioritných škodcov Únie, s cieľom zvyšovať informovanosť obyvateľstva ohľadom ochrany rastlín pred karanténnymi škodcami Únie. Verejnosť má ku všetkým informáciám prístup cez internetovú stránku kontrolného ústavu www.uksup.sk.

18. Finančné zabezpečenie

Každoročné pravidelné prieskumy, vzorkovanie a diagnostika sú hradené z bežného rozpočtu dotknutých organizácií. V prípade zistenia výskytu *Bactrocera dorsalis* a následného uplatňovania tohto pohotovostného plánu v praxi je potrebné finančne zabezpečiť všetky činnosti s tým súvisiace, a to finančné zabezpečenie pre:

- a) personál – mzdové náklady zamestnancov ÚKSÚP, prípadne ďalších zamestnancov zamestnaných na dobu určitú pre zabezpečenie plnenia úloh v krízových situáciách, sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR. V prípade nedostatku personálu ÚKSÚP deleguje činnosti na fyzické osoby v súlade s článkami 31 a 32 nariadenia o úradných kontrolách,
- b) materiálové vybavenie, spotrebný materiál a ostatné nevyhnutné náklady (ubytovanie a pod.) – náklady na materiálne vybavenie a spotrebný materiál sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR.

19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskeho opatrení

Dotknutým subjektom sa vyplatia náklady na odškodnenie za hodnotu zničených rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov podliehajúcich opatreniam uvedeným v článku 17, článku 28 ods. 1, článku 29 ods. 1 a článku 30 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2016/2031 v medziach trhovej hodnoty, ktorú by takéto rastliny, rastlinné produkty a iné predmety mali, pokiaľ by neboli dotknuté uvedenými opatreniami; prípadná zostatková hodnota sa od odškodnenia odpočítava.

Odškodnenie hospodárskych subjektov alebo majiteľov je oprávnené len v prípade, ak opatrenia boli vykonané pod dohľadom inšpektorov ÚKSÚP.

20. Platnosť

Tento národný pohotovostný plán sa uplatňuje od 15. decembra 2023.

Obrazová príloha *Bactrocera dorsalis*

Larva *Bactrocera dorsalis* na grepfruite
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/DACUDO/photos>)

Dospelé jedince *Bactrocera dorsalis* odfotené v botanickej záhrade Bogor, Indonézia
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/DACUDO/photos>)

Larvy *Bactrocera dorsalis* v plode manga
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/DACUDO/photos>)

Bactrocera dorsalis (DACUDO) - <https://gd.eppo.int>

Předná část larvy *Bactrocera dorsalis*
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/DACUDO/photos>)

Zoznam pomôcok pre prácu v teréne

- ✓ záhradnícke nožnice,
- ✓ nôž,
- ✓ pinzeta,
- ✓ lopatka,
- ✓ lupa,
- ✓ uzatvárateľné vrecká veľkosti podľa potreby,
- ✓ plastové uzatvárateľné nádoby, napr. fľaštičky, skúmavky,
- ✓ vhodné dezinfekčné prostriedky (etanol, Savo a pod.),
- ✓ plastové nádoby so smrtiacou látkou pre hmyz (formaldehyd) tzv. smrtičky,
- ✓ leповé doštičky alebo feromónové lapače hmyzu,
- ✓ samolepiaca žltá páska s označením rastlinolekárskej kontroly,
- ✓ prípadne ďalšie vhodné a potrebné pomôcky.

Možnosti ochrany

Chemická ochrana

Napriek tomu, že sa používajú klasické (plošné) postreky celých porastov plodín, použitie návnadového postreku je oveľa ekonomickejšie aj ekologickejšie. Návnadový postrek sa skladá z vhodného insekticídu (napr. malatonínu, spinosadu alebo fipronilu) a proteínovej návnady. Samčeka, ako aj samička, sú priťahované bielkovinovým zdrojom, takže insekticidy stačí aplikovať iba na niekoľko miest v sade. Najviac využívaným proteínom je hydrolyzovaný proteín, no niekedy dochádza ku kyslej hydrolýze proteínov, čím vznikajú proteíny, ktoré sú vysoko fytotoxické.

Preventívne opatrenia

Mnoho krajín, ako napríklad USA, zakazujú dovoz ovocia, ktoré nebolo pred vývozom prísne kontrolované a správne ošetrené. Ošetrenie môže zahŕňať fumigáciu, tepelné ošetrenie (horúca vodná para, horúca voda), ošetrenie chladom, využitie insekticídov alebo ožarovanie.

Jednou z najúčinnějších kontrolných a sanitačných metód proti týmto vrtivkám je zabalenie ovocia či už do novín, papierovej tašky alebo do polyetylénového obalu. Ide o tvorbu jednoduchej fyzickej bariéry, ktorá tak zabráni kladeniu vajíčok, ale je potrebné túto metódu aplikovať ešte pred napadnutím plodov. Medzi ďalšie metódy patrí odstraňovanie zhnitých, už opadaných plodov, pretože môžu obsahovať larvy, ktoré by mohli vytvoriť ďalšiu generáciu. Odstrániť ovocie je možné buď spálením, hlbokým zakopáním do pôdy, skrmovaním ošípanými alebo umiestnením plodov do tmavo sfarbených plastových vreciek na priame slnko, zväčši sa tým teplota a dôjde k usmrteniu lariev.

K preventívnym opatreniam, ktorými vieme zabrániť zavlečeniu *Bactrocera dorsalis* na naše územie, je aj osвета pre verejnosť o tom, že z dovoleník sa nemajú prinášať rastliny a ovocie, ktoré sú potenciálnym zdrojom prenosu škodcu na naše územie.

Biologická ochrana

Biologická kontrola spočíva v aplikácii prirodzených nepriateľov (predátorov) na likvidáciu vrtivky *Bactrocera dorsalis*. Príkladom prirodzených nepriateľov *Bactrocera dorsalis* sú *Aceratoneuromyia indica*, *Biosteres vandenboschi*, *Opius incisus* alebo *Thyrecephalus albertisi*.

Monitoring

Monitorovanie sa vo veľkej miere vykonáva pomocou návnadových lapačov s nástrahou pre samčekov - metyl eugenolom. Lapače sa umiestňujú do oblasti zamorenia.

Samčeka *Bactrocera dorsalis* sú priťahovaní metyl eugenolom (4-allyl-1,2-dimetoxybenzén) niekedy vo veľmi veľkom množstve. Mnoho poľnohospodárov používa potlačenie samčekov ako techniku kontroly, avšak s vrtivkami priťahovanými zo vzdialenosti viac ako niekoľko stoviek metrov, môžu byť lapače zodpovedné za zvýšenie či zníženie úrovne výskytu vrtivky (aspoň jej samčekov) na plodine.